

רק שהוא רחוק ביותר ולכך אינו מן התורה, ומ"מ הוא יוצא מן התורה רק שהוא רחוק ולפיכך הוא מדרבנן' (באר הגולה למהר"ל ז"ל – הבאר הראשון).
 עוד בענין 'אסמכתא' – ע' בחדושי הריטב"א ר"ה טז. של"ה תושבע"פ, כלל רבנן. וע"ע במצוין ביבמות ק):

דף קז

זאי מיקרב לגבי דולא דקאתו מכה גברא – נוטלין ממנו לידיים' – הנה העתקה מן המובא בזבחים כא. הדברים נוגעים לדין 'כח גברא' בנטילת ידיים ובכיוור, ולדברי הראשונים בסוגיתנו:

'איבעיא להו מהו לקדש ידיו רגליו בכיור – 'ממנו' אמר רחמנא, ולא בתוכו...' – למסקנא לא נפשט הספק, ופסק הרמב"ם (ביאת מקדש ה, י) שאין לקדש בתוכו, ואם קידש ועבד – לא חילל. (מפני שנשאר הדבר בספק, ואין לפסול העבודה מספק. מנחת חינוך קו, ח).

יש מן הראשונים שלמדו מכאן אודות נטילת ידיים לסעודה, שאם הכניס ידיו לתוך כלי של מים (גם אם נחשיב זאת כ'כח גברא' הנצרך בנטילה) – לא עלתה לו טבילה, שהשוו תקנת הנטילה לקידוש ידיים מן הכיור, וכתיב 'ממנו' ולא בתוכו. ויש שכתבו להפך, דוקא כאן גזרת הכתוב היא, 'ממנו', הא בעלמא – מועילה טבילת היד בכלי (ע' ראשונים חולין קו. שו"ת הרשב"א ח"א קצא ונכפלה ב'מיוחסות' קצד); שו"ת הרא"ש מהו; רבנו יונה – ברכות, ועוד. ושתי הדעות מובאות בשו"ע או"ח קנט, ח ובפוסקים שם).

אף על פי שהשוו הפוסקים דין נטילה לקידוש ידיים ורגלים – לא לכל דבר הושוו, וכגון טבילת ידיים במקוה מים של ארבעים סאה, או בים או במעין – מועילה לסעודה לכל הדעות, (ע' באו"ח קנט, יד"כ). ואף יש מי שכתב שטבילה עדיפה מנטילה, והבא לאכול ויש לפניו נהר וכלי – עדיף לטבול ידיו בנהר מליטול בכלי (שו"ת מהר"ל קנד. ואינו מובא בפוסקים. וצ"ע. וע"ע בשו"ת רב פעלים ח"א י"ד ח) – הגם שלענין קידוש אין מועילה טבילת היד במקוה, כמפורש כאן.

וכן לענין מקום הנטילה, מבואר בחולין (קו) שקידוש לעבודה חמור מנטילת ידיים.

ויש לעיין לענין הדין בנטילת ידיים לסעודה, שצריכים המים לבוא על ידיו מכה אדם – לכאורה נראה להוכיח שבקידוש ידו"ר לא קיים דין זה, שהרי לדעת המרדכי והאגודה (מובאים במגן אברהם קנט סק"כ. וכן נקט שם לעיקר, דלא כמהרש"ל בשם סמ"ג), הנוטל ידיו ע"י ברז של כלי, צריך שיסגור ויפתחנו בכל קילוח וקילוח, ואין די בפתיחה אחת לייחס כל השפיכה כבאה מכחו. והרי בכיור התקינו י"ב דדים (ע' רמב"ם ספ"ג מהל' בית הבחירה), וכנראה הקידוש היה נעשה ע"י פתיחת הברז. (ואמנם יש לומר שהיו שופכים מן הכיור לכלים אחרים ומהם היו מקדשים (ועתוס' כב. ד"ה קודח), אך לכאורה לא שמענו שהיו רגילים לעשות כן תדיר). ולא מצינו שיצטרך לפתוח ולסגור בכל קילוח, אדרבה, מפשטות הסוגיא לעיל (יט): אין נראה שעשו כן, שהרי הניח ידיו על רגליו. (וגם לא משמע שחברו עשה כן – ע"ש בתוס' (ד"ה חבירו) שלעתיים לא היה שם אלא המקדש לבדו, ללא אדם אחר). וכן הרמב"ם (ביא"מ ה, טז) סתם הדברים – משמע שאין דין 'כח גברא' בקידוש ידיים ורגלים, שלא כבנטילת ידיים.

אך צ"ע בדבר, כי בתוס' (כב. ד"ה בין) נקטו מסברא שתימה לומר שקידוש קל יותר מנט"י. ואפשר שהמרדכי והאגודה אינם סוברים כהתוס' אלא סוברים שקידוש קל מנטילה בדברים מסוימים, אלא שלפי זה יהא מוכח מהתוס' כשיטת המהרש"ל שאין צורך בכח אדם בכל קילוח וקילוח.

עוד יש מקום עיון, שנראה שאותם דדים היו מותקנים בתחתית הכיור, עבים מלמעלן וצרים מלמטן, וכשהכהן היה מקדש יד ורגל, היה דוחף את הדד למעלה ויצאו המים מן הכיור (ר' ספר הפרשיות – תשא),

ויש לומר שבאופן זה ישנו כח אדם בכל העת, שהרי בעת עזיבתו את הדד, יפול הדד וייסתם הנקב מאליו, נמצא שבכחו הוא 'פותח' בכל עת את הפתח, ואפשר שבזה גם המגן-אברהם מודה שאין צורך בפתיחה חדשה בכל קילוח וקילוח. וצ"ע לדינא.
הצגתי את עיקרי הדברים במכתב לפני הגר"ח קניבסקי שליט"א. וזו תשובתו:
כמדומה שדעת רוב הראשונים שהיו שופכים מהכיר לכלי ונוטלין מהכלי. ועמש"כ בנחל איתן סי' י"ד ס"ב סק"ד. עד כאן מההעתיקה.

ואמר רבא: כלי שניקב בכונס משקה – אין נוטלין ממנו לידיים – נחלקו הראשונים כאשר הכלי מחזיק רביעית עד מקום הנקב, האם אפשר ליטול דרך הנקב, (וכן פסק בשו"ע קנט"ב. אלא שלכתחילה צריך שיצאו המים בקילוח ללא הפסק, שאם לא כן, הרי זו נטילה לחצאין שאינה כשרה אלא בדיעבד), או שמא כבר בטל כולו מתורת 'כלי' ופסול.
וכתב בחיי אדם, אם כי יש לחוש לדעת המחמירים, מכל מקום אם אין לו כלי אחר יש לסמוך להכשיר ליטול דרך הנקב.
וכל זה בכלי חרס המיועד למשקים, אבל כלי המיועד לאכילים, או שאר כלים שאינם של חרס, שאינם נטהרים בנקב בשיעור 'כונס משקה' – כשר ליטול בהם דרך הנקב.
אך זה אמור במקום הדחק, אולם לכתחילה בודאי נכון להדר שיהא הכלי שלם. (עפ"י משנ"ב קנט סק"י. וע"ע בשו"ת משיב דבר – סוף ח"א).

אציגה נא הרהורי דברים שעלו בלבי בדיני כלי לנטילה, ללא עיון במסכת כלים ובדברי הפוסקים:
א. מסופקני בכלי המיועד לנטילת ידים בלבד, כפי שמצוי בזמננו – כיון שיעודו של הכלי ושימושו אינו לשתיה או לאיכסון אלא לנטילת ידים, יש מקום לומר שאפילו הוא מנוקב קצת, כל שאפשר ליטול ממנו – כשר, שהרי לא בטלה מן הכלי אפשרות שימושו שאליו הוא יועד. וכעין שמצאנו שכלי מנוקב כשר לנטילה (ככלי מלא נקבים, שכתב הרא"ש, והובא באו"ח קנט). או שמא צריך שיהא ראוי לקבלה גמורה.
ב. בזמננו, שכלי שנסדק או ניקב אף בנקב קטן, הרבה אנשים רגילים להשליכו – יש לעיין שמא בטל מתורת 'כלי' לענין טומאה ונטילת ידים אפילו בנקב קטן. או שמא השיעורים שניתנו לכלים, כמוציא זית וכדו', אינם משתנים בהתאם להרגל השימוש שבכל מקום ותקופה.
ג. יש לעיין בדין המבואר בסמוך, ששק וקופה אינם כשרים לנטילת ידים (ואפילו התקינם שיוכלו לעמוד ללא סמיכה. ריטב"א; או"ח קנט"ד) – לפי שאינם מיועדים מתחילתם לקבלת משקים. לפי"ז אפשר שאין ליטול בכלי צעצוע של תינוקות, שלא נועדו מתחילתם לקבלת משקין אלא למשחק בעלמא (אם לא באלו שיועדו למשחק במים וכדו'). ואפשר שאם חישב עליהם לשמש לנטילה – כשרים.
וצריך בירור בכל זה, ולא נכתב אלא להעיר לב המעיין.

'קפדיתו אמנא' – הטעם, כתבו רב אחא משבחה גאון ובעל הלכות גדולות ז"ל – שהסמיכו חכמים נטילת ידים למי חטאת או גם לקידוש ידים ורגלים שבמקדש, והם אינם כשרים אלא בכלים. (מובא בחדושי הרמב"ן)

'אמנא ואחזותא קפדינן' – בכלל שינוי מראה הפוסל במים – כגון דיו ושאר מיני צבע, וכן פיה ועשן ושאר דברים כיוצא באלו.

ואולם עפר וטיט ששינו את מראה המים – אינם פוסלים, כמבואר בזבחים (כב). ושני טעמים הוזכרו בפוסקים: משום שכן דרך המים במקומם הטבעי, להיות מעורבים בעפר וטיט. (הגר"ז – או"ח קס). טעם נוסף: משום שאם יהיו המים – ייעשו צלולים, ועל כן אין זה נחשב לשינוי הפוסל, שהוא בר-חלוף. (פרי מגדים. והובאו שני הטעמים במשנ"ב שם סק"ג).

לאור האמור, דן בספר 'ברכות שמים' (לר"ב וויס שליט"א) להתיר ליטול ידיים במים שיש בהם מראה לבן לזמן קצר, כמו שמצוי הדבר לעתים. מראה זה נגרם על ידי האויר המעורב במים. והרי, אעפ"י שאין לדון מראה זה כדרך המים במקומם הטבעי, כמו עפר וטיט, שהרי אין מראה זה קיים במקורם ובמקום מוצאם. אך לפי הטעם האחרון יש להתיר, שהרי כמעט רגע מתנדפת אותה לבנונית, ואם כן אין זה נחשב 'שינוי מראה'.

ואולם הגר"ש פישר שליט"א (שם, בהסכמה לספר) כתב שיש להמתין מליטול עד שיתנדף הלבון. וטעמו, כיון שהצבע הלבן מתמוזג עם המים ואינה כתערובת של דבר נפרד, הלכך הרי זה שינוי מראה הפוסל אעפ"י שהוא מסתלק מאליו.

(ואולם דעת המחבר שם, שאין זה שונה מעפר, שגם הוא מתמוזג יפה עם המים ומ"מ מותר משום היצטללות המים. ועוד נראה לכאורה, שאין זה נחשב מעיקרא לשינוי מראה המים, שאין זה שינוי מלאכותי ע"י תוספת חומר אחר, אלא שינוי טבעי של המים, הא למה זה דומה – לשלג מרוסק ולברד, שנוטלים מהם לידיים, הגם שנשתנה בהם מראית המים משקיפות ללבן. ואם כי יד הדוחה נטויה לומר שאין להוכיח משלג כי כן דרכו, מ"מ נראה שאין הלבנונית נחשבת שינוי ממראה מים. מה גם שכמדומה סיבת הלבון בשלג ומים הנ"ל, אחת היא).

(ע"ב) 'את שמע דרב הונא בר סחורה הוה קאי קמיה דרב המנונא... אי לאו דרב המנונא את לא ספינא לך. מאי טעמא, לאו משום דזהיר ולא נגע...' – משמע שאוכל מחמת מאכיל אין צריך נטילה, שאילמלי כן, לא היה מועיל מה שרב המנונא נזהר ביותר, שהרי לא פלוג רבנן בתקנתם. אבל עתה שאין צריך נטילה מן הדין, לא חש מלהאכילו. ומה שאמר לו, שאם לא היה זהיר לא היה מאכילו – לפי שאין ראוי לתלמיד חכם להאכיל אלא לאדם שידוע בו שהוא זהיר ולא ייגע. (עפ"י ריטב"א; קובץ ענינים)

זגזרו עליו שיאכיל בשתי ידיו – מכאן יש להוכיח כשיטת הפוסקים שרחיצה אינה אסורה ביום הכיפורים מן התורה, שאם כן, כיצד גזרו עליו לעבור על איסור תורה. (פורת יוסף. ויש ליישב דעת החולקים, שרחיצה זו אינה של תענוג אלא משום גזרה שגזרו עליו).

(יש שהראו עפ"י כמה כתבי יד של מסכת סופרים (יה,ז), שהיו מנהגים מסוימים שמחנכים את בניהם הקטנים ביותר, עוד קודם שהגיעו לגיל חינוך, לצום ביום הכיפורים. וכן משמע מהתוספתא ביומא (ד (ה), ב) ששמאי הוקן לא רצה להאכיל את בנו הקטן כלל, וגזרו עליו להאכילו. ע"ע במובא ב'מנהגי ישראל' ח"ב עמ' קלא).

'דאבוה דשמואל אשכחיה לשמואל...' – תרגום: אביו של שמואל מצא את שמואל כשהוא בוכה. אמר לו: מדוע אתה בוכה? – שהכאני רבי. – מדוע? (ענה שמואל): – שאמר לי (רבי), האכלת לבני ולא נטלת את ידיך. – ומדוע לא נטלת? – אמר לו: הוא אוכל ואני אטול?! – אמר לו: לא דיו שלא למד את הדין, עוד הכה?!
ולמה המתין להתרעם על ההכאה רק לאחר ששאל 'מדוע לא נטלת', ולא אמר זאת מיד כששמע שהוכה?

– לפי שרצה לברר מדוע שמואל לא נטל ידיו, אם משום שסבר שהמאכיל אינו צריך ליטול, או שלא ידע את הדין אלא שלא הקפיד בנטילה, לכך לא נטל. כי אם אכן כך היה הדבר, באמת היה ראוי להכאה, שאעפ"י שאינו מחויב ליטול עפ"י דין, מכל מקום לפי ידיעתו היה כאן זלזול בנטילה. לכך לא התרעם על ההכאה אלא לאחר שנתברר אצלו ששמואל לא היה מזלזל בנטילה אלא ידע הדין שאין צריך ליטול. (בן יהוידע. וע"ע בתורת חיים).

‘וכי נוגע זה בזה מאי הוי, צונן בצונן הוא? אמר אביי: נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי’ – וכיון שכן, ראוי שלא יהיו נוגעים זה בזה, שמא ישכח ולא ידיח. ומסתבר לפי זה, שדבר שאינו נאכל ללא הדחה, כגון בשר חי – צורר ואינו נמנע, שאין חוששים שמא לא ידיח. (עפ"י הריטב"א, ראב"ד, בעל העיטור ועוד).

דף קח

‘אמר מר בר רב אשי: איזורו מוכיח עלי’ – לפי טעם זה לכאורה היה לנו לאסור עתה. אכן נראה, שכיון שמצד עיקר הדין היה מותר לכבס למי שאין לו אלא חלוק אחד, אם לא משום גזרה שמא יאמרו ‘כל הסריקין אסורין וסריקי בייתוס מותרין?!’ – אם כן כיון שלא גזרו חכמים, יהא הטעם אשר יהא, שוב אין לנו לומר גזרה חדשה. (עפ"י קובץ ענינים. ע"ע כדוגמת סברא זו, במובא בע"ז עה).

‘ניער את הקדרה אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה – אסור’ – יש מי שכתב שכשם שאם ניער את הקדרה מיד, אנו מניחים שלא הספיקה החתיכה לבלוע, כמו כן אם קדם וסילק את האיסור מיד – לא אסר. (חמודי דניאל – מובא בפתחי תשובה קה סק"ח. וכן מובא בשם הרדב"ז – ח"א רכג).
וכן נטה בערוך השלחן (קה, מג), אלא שכתב שדוקא אם סילק מיד ממש. ובנגיעת חם בחם בלא רוטב, כתב שם, בזה ודאי אין סברא לומר שהבליעה נעשית ברגע, וכל שכן לענין בליעת כלים, ודאי שהבליעה לוקחת שהות מסוימת. ‘אולי הוה השיעור כדי שיתנו על האש ויתחיל להרתיה, כמו כבוס בציר. ויש להתיישב בזה לדינא’.

ואולם מהפרי-מגדים (בפתיחה להלכות בשר בחלב – עפ"י משמעות לשון הפוסקים. וכ"ה בפרי תואר צח סק"ט. וע' גם בלשון הרא"ש כאן סוס"י כג) מבואר שאין להקל בדבר. (וכן כתב בשו"ת טוב טעם ודעת – קמא, קז).
וכתב המהרש"ם (בח"ב כ) שאין להקל בזה אלא באיסור דרבנן ובצירוף קולא נוספת. (וע"ש בח"א קצו, שצדק קולא זו לנידון הגעלת שיניים תותבות).
ולדעה האוסרת, יש לדחות הראיה ממשנתנו, שמא רק כאן לענין שתיעשה החתיכה ‘נבילה’, צריך שיהוי זמן שתיבלע לגמרי בחתיכה. כן כתבו בשו"ת עולת יצחק (קנו) ובשו"ת צור יעקב (קפה) – הובאו בשו"ת יביע אומר ח"ג או"ח כד, ח.

‘דרך בישול אסרה תורה’ – האם טיגון בכלל ‘בישול’ שאסרה תורה – ע' במובא בסנהדרין ד.

‘ומאי קסבר, אי קסבר אפשר לסוחטו מותר, חתיכה אמאי נעשית נבלה? אלא קסבר אפשר לסוחטו אסור...’ – יש לבאר, הלא לכאורה הנידון ‘אפשר לסוחטו אסור או מותר’ הוא הנידון אם החתיכה

ו. כל דבר שחוצץ בטבילה בגוף, חוצץ בנטילת ידים. (ודוקא לאכילה, אבל לנגיעת חולין שנעשו על טהרת התרומה – לא החמירו. תוס').

(והציצה פוסלת במיעוט אם מקפיד עליו. וברוב, אפילו אינו מקפיד. אבל במיעוט שאינו מקפיד – אינו חוצץ. ע"י תוס'; רא"ש; שו"ע או"ח קס"א. וע"ש ברמ"א שהביא דעה שאין ציצה בנטילה, אך כתב שהעיקר כדעה ראשונה.)

ובשו"ת אור לציון (או"ח ח"ב מו"ה) התיר ליטול עם 'לקה' מרוחה על הצפרנים, ובלבד שלא החלה להתקלף, כי אז צריך להסיר את כולה. וכן 'חינה' שיש רגילים ליתן על היד בשמחות – אינה חוצצת בנטילת ידים, כי כל לנאות אינו חוצץ).

ז. אמר רב: נוטל אדם את שתי ידיו שחרית ומתנה עליהן לאכילה לכל היום. ובלבד שיזהר מלטנפם ומלטמאם. וכן הורה ר' אבינא לבני פקתא דערבות, שאין המים מצויים להם. לדעה אחת, רק בשעת הדחק התיר, ודלא כרב. ולדעה אחרת, אפילו שלא בשעת הדחק, וכתב. (ונקטו הרשב"א, הרא"ש, הריטב"א והר"ן, שהלכה כלשון זו, שלא נחלק על רב. ולדעת רבנו חננאל אין להקל אלא בשעת הדחק. ומשמע ברשב"א שלמעשה יש לחוש לדעת ר"ח, הגם שתמה עליו.)

התוס' צדדו לתירוץ אחד, שאף לרב אין מועיל תנאי אלא כשאין מים בסמוך לו, או גם אם יש לו אלא שצריך אותם לדבר אחר.)

דף קז

קסז. א. האם נוטלים לידיים בזרם מים המקלח (בצינור או בתעלה וכדו') מכה שפיכת אדם?

ב. אלו תנאים נאמרו בכלי הכשר לנטילה?

ג. אלו תנאים נאמרו בסוגיא בטיב המים הכשרים לנטילה?

ד. מהו שיעור המים הנצרך לנטילה?

ה. האם כשר לאכול פת ע"י כריכת מפה ללא נטילה?

ו. המאכיל אדם אחר – האם יש חיוב נטילה לאוכל או למאכיל?

א. אין נוטלים לידיים בזרם מים המקלח בצינור או בתעלה, באופן שאין המים מחוברים למקורם, (יאור, נחל, ים וכדו') אלא באים לשם ע"י שפיכת אדם. ואולם אם מקריב ידיו למקום הדלי השופך – כשר, שאז המים באים על ידיו מכה שפיכת האדם.

ואם יש נקב בדלי הדולה ומשקה, בשיעור 'כונס משקה' – מועיל הנקב ליצור חיבור למים שביאור וכו', שהרי הקילוח המקלח מהנקב מהווה חיבור למים שבדלי. ולכן אפשר לטבול שם את הידיים. (לגרסת הרי"ף ולפירושו, אין נקב ככונס משקה מהווה חיבור להכשיר. רא"ש.)

(יש לדייק מרש"י שאם יש שיעור מקוה בתעלת המים – כשר לטבול בו הידיים. ואולם התוס' כתבו שא"א לטבול במים שאובים. ובה"ג מכשיר לטבול ידים בכלי, שהטבילה כנטילה. ובמים שאינם שאובים, שאין בהם שיעור מקוה – נחלקו הראשונים אם כשר לטבול בהם כשהם בקרקע – ע' רש"י ותוס' וש"ד לעיל. וערש"ש.)

ב. הכלי צריך להחזיק רביעית. ניקב ב'כונס משקה' – פסול.
 מגופת חבית, חמת או כפישה – שהתקנים לצורך נטילה, כשרים. (התוס' מפרשים שהמגופה אמנם מכילה רביעית ללא תיקון, אלא שאינה יכולה לעמוד ללא סמיכה בדבר אחר, ולכן היא פסולה, שאינה מחזקת רביעית כמות שהיא לבדה, והתקנתה היינו הרחבת בסיסה עד שעומדת בפני עצמה. ואולם כלי שכך דרכו מלכתחילה, לקבל משקין ע"י סימוך וכדומה – כשר. עפ"י הרא"ש).
 אבל שק וקופה, היות ולא נועדו למים, כי רובם אינם מקבלים משקים, אעפ"י שאלו יכולים לקבל – אינם כשרים לנטילה. (והראשונים הוסיפו, אפילו תקנם שיוכלו לישב מעצמם ללא סמיכת דבר אחר, אעפ"י כ' אין נוטלים מהם, שכל כלי שאינו עשוי לקבל מים – לאו כלי הוא. וכו' בשו"ע או"ח קנט, ד).
 (כלי קרטון חד פעמיים המיועדים לשימוש במשקה, כגון שהם מצופים בחומר בלתי חדיר), וכן כלי פלסטיק חד פעמיים – כשרים לנטילה. 'ברכות שמים' לר"ב וויס. עפ"י הגר"ש וואזנר ועוד פוסקים. ואולם בשו"ת אור לציון (להגר"צ אבא שאול זצ"ל. ח"ב יא, 1) נסתפק בדבר וכתב שאין ליטול בכלי חד פעמיים, ואם אין שם כלי אחר – יטול ללא ברכה).

ג. המים צריכים להיות ראויים לשתיית בהמה 9(קו). וע"ש עוד ובדף קה, אודות חמי האור וחמי טבריה; שיהא להם מראה מים; (שלא נעשתה בהם מלאכה, כגון שריית פת והדחת כלים, אבל הדחת ידים אינה פוסלתן. עפ"י תוס').

ד. שיעור המים שבכלי – לא פחות מרביעית. ואולם אם היה בכלי שיעור רביעית, ונטל אחד בפחות, השירים כשרים לנטילה של אחר ואין צריך שוב רביעית. (עפ"י רש"י. ובלבד שיגיעו המים לכל השטח הדרוש לנטילה. יש פירושים נוספים ושיטות שונות בראשונים).
 וכשנותן פחות מרביעית – צריך ליתן פעמיים, לטהר את המים הראשונים. (וזה מלבד העברת הלכלוך החוצץ שבידיו). אבל אם נותן רביעית בפעם אחת – אין צריך מים שניים. – כן היא שיטת התוס'.

ה. נסתפקו אם כשר לאכול במפה ללא נטילה. והביאו מדברי רב ושמואל שאין כשר לעשות כן, מלבד לאוכלי תרומה שהם זריזים ומשמרים מנגיעה – להם הקלו. (וכמו שנהגו ר' אמי ור' אסי שהיו כהנים).
 (ונחלקו הראשונים להלכה, אם קיים התר מפה כאשר מצויים מים, אם לאו).

ו. מסקנת הסוגיא להלכה, שהאוכל ע"י אדם אחר – האוכל צריך נטילה ולא המאכיל.

קסח. א. השמש המשמש בסעודה – האם מברך על כל דבר מאכל או שתיה שמכבדים לו?
 ב. האם מותר להדיח ידים ביום הכיפורים לצורך האכלה לתינוק?

א. אמרו, שהשמש מברך על כל כוס וכוס שנותנים לו, לפי שאין קבע לשתייתו, שאינו יודע אם יתנו לו עוד, ומסיח דעתו מן השתיה. אבל אינו מברך על כל פרוסה ופרוסה – כאשר יש שם אדם חשוב, והוא בטוח שיתן לו לחם כל צרכו.

ב. תני דבי מנשה, רשב"ג אומר: אשה מדיחה את ידה אחת במים ונותנת פת לבנה קטן. ועל שמאי הזקן גזרו שיאכיל בשתי ידיו (שלא רצה להאכיל בידו אחת). ובאר אב"י שנטילה זו אינה משום חובת נטילה שתקנו חכמים לסעודה, אלא משום 'שיבתא' (מין רוח רעה העלולה להזיק לתינוק).

(כתבו התוס' שנטילה זו אמורה גם למי שנטל ידיו שחרית. ואולם עתה אינה מצויה אותה רוח רעה בינינו, ואין אנו נוהגים בנטילה לפני האכלה לתינוק. ואמר רבנו תם, שמותר ליטול ידיו שחרית ביוהכ"פ, גם ללא האכלה לתינוק, כי לא גרע מידיו מלוכלכות בטיט וצואה, שהרי אין יכול ליגע בפיו ובעיניו בחוטמו ובאזניו עד שיטול. ואולם מרש"י משמע, וכן פירש בה"ג (הל' יוהכ"פ דף ל) שהיא אותה רוח רעה השורה על הידים בלילה, והגידון כאן על נטילת שחרית. ומשמע לכאורה לפי'ז שלא התירו ליטול שחרית אלא לצורך האכלה. וצ"ע).

קסט. א. האם מותר לצרור בשר וגבינה יחדיו?

ב. האם מותר לשני אנשים לאכול על שלחן אחד, זה בשר וזה גבינה?

א. צורך אדם בשר וגבינה במטפחת, ובלבד שלא יהיו נוגעים זה בזה. שאפילו נגיעת צונן בצונן שאינה צריכה קליפה, צריכה הרחה.

ב. שני אנשים שאינם מכירים זה את זה אוכלים על שלחן אחד, זה בשר וזה גבינה, ואינם חוששים. ואם מכירים – אסור. וגם שני אחים המקפידים זה על זה, ואין אחד מהם יבוא לאכול משל האחר – אסור, שלא חילקו חכמים.

(לפירוש אחד בתוס', אפילו שנים המכירים מותר באופן שמעמידים דבר המפסיק ביניהם, כגון לחם או קנקן. או כשאוכל על מפה אחרת. לפירוש השני – אין מוזכר בגמרא התר זה).

דפים קח – קט

קע. א. טיפת חלב שנפלה לקדרה עם חתיכות בשר ורוטב – מה הדין?

ב. האם אפשר ללמוד דין 'טעם כעיקר' מאיסור בשר-בחלב, אם לאו? והאם אפשר ללמוד דין בשר בחלב משאר איסורים?

ג. האם 'אפשר לסוחטו' אסור או מותר, והאם חתיכה שבלעה איסור נעשית כנבלה עצמה, ומאי נפקא מינה?

ד. כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב – מה דין הבשר והחלב?

ה. חצי זית בשר וחצי זית חלב שבשלם זה עם זה – מה דינו של המבשל ומה דינו של האוכלים?

א. טיפת חלב שנפלה לתוך קדרה – אם נפלה על חתיכת בשר ונבלעה בה, אם יש ששים (- נותן טעם) בחתיכה כנגד החלב – הכל מותר. ואם לאו – החתיכה אסורה. (להתוס', אין החתיכה נאסרת אלא כשכולה חוץ לרוטב, אבל אם מקצתה ברוטב – משערים ששים בכל הקדרה. ומרש"י מ' שאין חילוק בדבר).

(כל שאר האכל שבקדרה – מותר. ואפילו חתיכות הנוגעים באותה חתיכה – אינן נאסרות, שאין האיסור הבלוע עובר מחתיכה לחתיכה אלא ע"י רוטב, בניער וכיסה. ס' התרומה, מובא בהג"א. ואילו הר"ן סובר שלפי מה שאנו נוקטים 'חתיכה עצמה נעשית נבילה', הרי החתיכה אוסרת את כל מה שבקדרה, מחמת הלחות וההבל אשר בה, ואפילו לא ניער וכיסה).

חזר וניער את הקדרה או כיסה אותה – לשיטת ר' יהודה, רבי ורב – החתיכה שנאסרה אוסרת את כל הקדרה, ואפילו יש ששים בשאר חתיכות – מין במינו לא בטל. ואולם אם יש ששים ברוטב הנוזלי (לא העבה) ובשאר דברים שאינם ממין החתיכה, כגון ירק, כנגד החתיכה שנאסרה – הכל מותר (מלבד החתיכה שבלעה האיסור, שהיא נשארת באיסורה לעולם), כי רואים את מינו כמי שאינו, ושאינו-מינו רבה עליו ומבטלו (רבא).